

PRIPREMA PJESAMA

Šta je pjesma? "Štropot koji nam godi iz bilo kakva razloga", "niz riječi ili ljudskih glasova složenih u melodijsku cjelinu", u literaturi "pjesnička tvorevina u stihovima", a na prijemnom ispitu pjesma je materijal na kome se ili pomoću koga se radi jedan od obaveznih zadataka. Zadatak se radi ne kao pjevana, nego kao *govorena pjesma*. Zato se ponekad kaže i *recitacija*, ili *deklamacija* (ovo je već jako star izraz, ali pitaće vas neka baba ili neki deda: šta spremaš za deklamaciju, pa eto da znate). Ne znači da taj materijal ne može biti i neka pjesma koja je, što bi rekli, "uglazbljena", ima mnogo takvih pjesama Duška Trifunovića, Bore Đorđevića, Arsena Dedića, a jedna je i ovdje uvrštena – *Modra rijeka*, Maka Dizdara. Bila ili ne bila "uglazbljena", pjesmu treba govoriti. Ako vas pitaju *da li znate da pjevate*, tek onda možete i pjevati, možda tu istu pjesmu, ali ne ranije, jer pjevanje samo po sebi nije obavezno.

Kako naći pjesmu? Kao i kad je monolog u pitanju, sa ovom knjigom riješili ste, možda, problem pošto ovdje imate stotinu pjesama različitog karaktera. Većina su tzv. ljubavne, jer sam pretpostavio, a i iskustvo mi kazuje da je ljubav u vašim godinama tema za koju se najprije vezujete i sa kojom se najlakše poistovjećujete. Ima i drugih: rodoljubivih, socijalnih, misaonih, opisnih, šaljivih, narodnih, dječijih, starih, modernih, dobro poznatih i nepoznatih.

Ako vas ni jedna od ovdje uvrštenih pjesama ne zadovoljava, potražite u kućnoj, školskoj, gradskoj, univerzitetskoj ili nekoj drugoj biblioteci najprije neku antologiju, a onda i pojedinačnu zbirku, tu ćete sigurno naći ono što tražite. Lično bih se čak radovao da to učinite, jer prijemni ispiti postali bi jako dosadni ako bismo od sad pa do vijeka morali da slušamo samo ovih sto pjesama, ma kako dobre bile. Ima još mnogo, mnogo dobrih.

Kako odabrati pjesmu? Odabrite onu koju razumijete, koja se na neki način vezuje za vaše iskustvo i mogli biste je kao *svoj tekst*, poruku, molbu, naredbu, događaj ili doživljaj *reći (uputiti) drugome*. Ne pogađajte ukus komisije, jer sve ovdje odabrane pjesme su dobre i uglavnom se same po sebi dopadaju svima. Stvar je u tome koliko će se pjesma vama svidjeti i u kojoj mjeri će vam omogućiti da sebe drugome predstavite.

Neka pjesma ima lijep jezik i jednostavan stil, zatim jasan i zanimljiv *događaj*. Čuvajte se tzv. hermetične poezije, to jest takve koja je zaključana sa stotinu katanaca i koja je zbog toga većini nerazumljiva. Nju je možda zgodno čitati u sebi i dešifrovati, ali u scenskoj komunikaciji ona najčešće ne funkcionise ni blizu onom nivou koji ima kad se samo čita.

Kolika treba da je pjesma? Ni duga, ni kratka – između soneta koji ima četrnaest stihova i neke duže poetske forme (balade, romanse, poeme) ako ne prelazi dvije-tri kucane strane, što opet zavisi od vrste stiha. Ako vam je baš stalo, uradite i cio "Oblak u pantalonama", ali nećete stići da ga kažete. Prekinuće vas čim steknu dovoljan utisak o tom zadatku. Ili, suprotno, pripremite neku kraću pjesmu: epigram, epitaf, rubaiju, tanku, koja ima trideset i jedan slog, ili još kraću, hoku sa samo sedamnaest slogova. Pitaće vas obavezno *znate li još nešto*.

Kako raditi na pjesmi? U govorenju poezije ima mnogo zamki i problema koje talentovani spontano rješavaju. Talenat je, između ostalog, i sposobnost da se u određenoj oblasti uspješno uči i nauči sve ono što je neophodno. Svoj talenat potvrdićete i time što ćete brzo i tačno prihvatiti i sprovesti ovih nekoliko uputa.

1) Budite ozbiljni, pažljivi i temeljiti u izboru. Ako napravite dobar izbor, veliki dio posla već ste uradili.

2) Potrudite se da razumijete pjesmu. Iz ugla glume to znači:

a) o čemu se u pjesmi radi (hvali se konj da bi se prodao, moli se za oproštaj zbog neispunjenog obećanja, nudi se zamjena - staro za novo itd. itd.)

b) ko to kome radi (Ciganin kupcu, mladić djevojci, diler mušteriji itd. itd.)

c) gdje (na pijaci, na plaži, u kancelariji); kad (pred zatvaranje, pošto je nagovješten raskid, pred poskupljenje); kako (lukavo, očajnički, poslovno).

Ako ste dobro razumjeli pjesmu i precizno, logično i zanimljivo odgovorili na pitanja, vi ste dešifrovali i u pjesmi ustanovili dramsku situaciju i okolnosti.

3) Pjesmu sebi prepisite iz knjige na poseban papir koji ćete moći nositi sa sobom u džepu, u tašni... Prepisite tačno, a da biste izbjegli neke zamke koje vrebaju iz grafičkog oblika zapisivanja pjesama, tekst *raspišite*, dakle: neka vaša pjesma više ne bude u stihovanoj formi nego u proznoj, ne stih ispod stiha nego stih do stiha, koliko god može da stane u jedan red, a kad više ne može – pređite u drugi. Ovdje ćemo to učiniti sa pjesmom Branka Radičevića *Vragolije*. Originalno i štamparski uobičajeno pjesma je ovako zapisana:

*Momak ide vragolan,
Po gori se širi,
Lep je ka'no lep dan,
Što kroz goru viri.* itd. itd.

Nakon postupka koji predlažem, a mi uvijek tako radimo u školi i kasnije u poslu, tekst pjesme izgledaće ovako:

Momak ide vragolan, po gori se širi. Lep je ka'no lep dan što kroz goru viri. A sa gore, kraj potoka, stazica se dala. Jedna moma milooka tu je rublje prala.

Al' kad smotri vragolana, povikala seka: "Oj stazice, oj tanana, dones' ga meneka!" Viknu moma, pa ti brže za žbun jedan zađe, a momak se čisto trže i čudo ga snađe. "Jao mene, i dosada šetah ja po gore, ali ne čuh još nikada da slavuji zборе".

Tako reče momak tuna, pa s' mlađan zahuja, da on vidi iza žbuna tog čudnog slavuja! Al' i moma iz zasede poskočila oma': "Beži, sele, eto bede, beži majci doma!"

Beži moma, mahnu rublje... Beži l' domu svome? Sve u goru beži dublje, a momak za njome. Beži moma - do kolena none joj se bele. Bele none do kolena momka su zanele. "Ta da imaš krilo lako da prneš oblaku, ne bi mene čedo jako utekla junaku!" Pa se mlađan za njom stisnu.

Dohvati je sade. "Jao mene!" ona vrisnu, pa pod lipu pade. O da čudna valjuškanja po zelenoj travi! O da čudna ljuljuškanja da t' podiđu mravi!

Laki vetrić osme'nu se, listak liska dirnu. Beli danak pokrenu se, pa kroz lipu virnu. Lipa brsne grane širi, šapće danu sjajnu: "Viri, dane sjajni, viri. Ali čuvaj tajnu!"

4) Sada događaj u pjesmi podijelite u faze, kako je izdvajanjem u pasuse već učinjeno u našem primjeru. Imenujte te faze da bi vama (a kasnije i nama koji ćemo vas slušati) priča bila jasnija. U našim *Vragolijama*, te faze su: I – bilo dvoje (uvod); II – pa se ugledali (viđenje); III – on prišao, ona pobjegla (susret); IV – on je juri, ona bježi (jurnjava); V – dohвате se (valjuškanje); VI – priroda (komentariše, učestvuje, pomaže, zatvara krug).

5) Utvrdite rečenice, tj. cjelinu pojedinačnih misli u svakom odlomku. Sada možete ponovo prepisati tekst, sa novom interpunkcijom koja će prije svega izdvajati i poštovati cjeline koje upravo utvrđujemo. Prvi odlomak može sada napisan izgledati ovako:

Momak ide vragolan. Po gori se širi. Lep je ka'no lepi dan što kroz goru viri. - A sa gore (kraj potoka) stazica se dala. Jedna moma milooka tu je rublje prala.

Ustanovili smo dvije grupe rečenica: prva u kojoj su sve koje se tiču momka (tri) i druga – one koje se tiču djevojke (dvije). Od interpunkcijskih znakova zadržali smo samo dva: tačku koja označava kraj rečenice i zagradu kojom smo izdvojili riječi umetnute u osnovnu misao. Ko bude studirao

glumu vidjeće da nam drugi znaci interpunkcije možda nisu ni potrebni.

6) Sada prvi put pokušajte da glasno izgovorite tekst, strpljivo, rečenicu po rečenicu. Ne trudite se oko tzv. interpretacije. Naprotiv, pokušajte samo jednostavno, ravno, "bijelo", izgovoriti cjelinu rečenice, od velikog početnog slova do tačke, kao da izgovarate jednu jedinu riječ, ovako: *Momakidevragolan*, ili *Jednamomamilookatujerubljeprala*.

7) Potom, vidite sliku momka vragolana koji ide lijepim predjelom, vidite lijepu djevojku koja pere rublje. Pustite svome tijelu i govornom aparatu da nam spontano, jednostavno i živopisno prenesu te slike. Govorite tako da uposlite ne naš slušni aparat nego našu sposobnost da u "umnom oku" vidimo sliku koju nam vi prenosite iz svog "umnog oka". Ne udešavajte svoj govorni izraz, samo diskretno i uporno nastojte da ga sve tačnije i tačnije dovodite u vezu sa slikom koju nam predočavate.

8) Sada povežite rečenice u događaj (pasus), događaje u priču.

9) Kao što vidite, predloženi rad na pjesmi i scenska realizacija pjesme nastoje iz sve snage da se suprotstave uobičajenom postupku na koji su mnogi navikli u osnovnoj i srednjoj školi. Govorenje pjesme kao zadatka na prijemnom ispitu nije deklamovanje, recitovanje, scenska interpretacija poezije... Ništa slično. To je, kao i monolog, scenska *akcija* u kojoj vi morate dokazati da imate potencijale za dramskog glumca, majstora za otkrivanje i realizaciju radnje, u svoje ime i cijelim tijelom.

10) "Neka vas uči vaše rođeno osjećanje mjere..."

Glas i govor u pjesmi. Dok govorite pjesmu, komisija će posebnu pažnju moći da obrati na vašu produkciju glasa, kao i osjećanje za jezik i govor, akcentuaciju, artikulaciju i melodiju. "Gorom jezde Pavlovi svatovi. I pred njima mladoženja Pavle. Do djevojke konja dogonio..." Dok izgovorite ova tri stiha, vjerovali ili ne, dali ste mogućnost

komisiji da provjeri gotovo sve što se tiče akcenatske slike vašeg govora jer ste morali razlikovati sva četiri naša akcenta, prezentsku, genitivnu, instrumentalnu i obličku dužinu, prenošenje na proklitiku, formiranje akcenta na unutrašnjem slogu... Kakva vam je artikulacija – lijena ili čvrsta. Kako stojite sa frikativima, ima li tepanja i šuškanja (s, z, ž). Kako izgovarate često problematične "r", "l", "j"... Zatim, vidi se: imate li svoj glasovni centar (prije svega intonativni, gušite li se u dubokim tonovima ili pištite plitko i visoko), bojite li glas; osjećate li misaonu cjelinu i zaokružujete li je melodijski, kako te cjeline dovodite u međusobnu vezu... itd. itd.